

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Selonteko antaa oikeat yleiset suuntaviivat kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista. Selonteon pohjalta jää vielä epäselväksi eri viranomaisten vastuut, velvollisuudet sekä suunniteltujen toimenpiteiden rahoitus.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

Ei kommentoitavaa.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Ei kommentoitavaa.

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Selonteossa esitetään turvapaikanhakijoiden kuntaan siirtymisen prosessin sujuvoittamista niin, että kuntapaikoille ohjattaisi vain kiintiöpakolaisia, ilman huoltajaa tulleita alaikäisiä ja muita erityistä tukea tarvitsevia luvansaaneita turvapaikanhakijoita. Jyväskylän kaupunki kiinnittää huomiota siihen, että erityistä tukea tarvitsevien lasten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelutarpeen arviointi edellyttää sosiaalihuoltolain mukaisesti laillistetun sosiaalityöntekijän tekemää arviota. Mikäli kuntapaikat rajataan vain em. asiakasryhmille, tulee samalla varmistaa, että kaikissa vastaanottokeskuksissa on saatavilla laillistetun sosiaalityöntekijän resurssia. Jyväskylän kaupunki ehdottaa, että kuntaan muuttoa edellä mainitun sijaan sujuvoitetaan selvittämällä, voiko turvapaikanhakijaa velvoittaa ottaa hänelle tarjottu kuntapaikka vastaan, samoin kuin kiintiöpakolainen velvoitetaan alkuvaiheessa muuttamaan siihen kuntaan, joka hänet vastaanottaa. Muuton jälkeen niin kiintiöpakolainen kuin turvapaikkaprosessin kautta kuntapaikan saanut on vapaa vaihtamaan kotikuntaansa itsenäisesti.

Selonteossa ehdotetaan kehitettävän vastaanottokeskuksissa tarjottavaa ohjausta ja neuvontaa sekä esikotouttavaa toimintaa. Jyväskylän kaupunki ei kannata esikotouttavan toiminnan termin käyttöönottoa. Sen sijaan että tällainen muutos nopeuttaisi kotoutumisen käynnistymistä, se entisestään hämärtää viranomaisten vastuita kotoutumisen edistämässä, ja tekee kotoutumisprosessin hahmottamisesta turvapaikanhakijalle haastavaa. Vastaanottokeskuksissa tarjottavaa ohjausta ja neuvontaa sekä työtoimintaa on syytä kehittää ja johdonmukaistaa. Kotoutumisen käynnistymistä tulee sen sijaan nopeuttaa sujuvoittamalla ja nopeuttamalla oleskelulupaprosessia.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Maahanmuuttajille suunnatun ohjauksen ja neuvonnan kehittämistyö ja yhdenmukaistaminen on kannatettavaa, sen sijaan Jyväskylän kaupunki ei kannata esikotouttavan toiminnan termin käyttöönottoa.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumishjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Jyväskylän kaupunki kannattaa kotouttamistoimien tarkempaa lakisäätteistä määrittelyä yksilön kotoutumishjelmaksi sekä kotoutumisen johdantojaksoksi. Samalla tulee kuitenkin huomioida viranomaisvastuiden täsmentäminen alkuvaiheen kotoutumisessa, sekä varmistaa kuntien resurssit lakisäätteisten kotouttamistoimien toteuttamiseksi. Lisäksi on huomioitava, että kotoutumishjelman osana toteutettavaan johdantojaksoon osallistumisen velvoittavuus tulee selvittää. Kunnan kannalta haaste on, että maahanmuuttajataustaisia kuntalaisia ei ole helppo tavoittaa, ja kaikki maahanmuuttajat eivät näe hyötyjä kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin osallistumisesta. Tämä asettaa haasteita kuntien johdantojaksoiden resurssoinnille.

TE-toimiston (työllisyyden kuntakokeilujen) asiantuntijoiden osaamista ja maahanmuuttajan kokonaistilanteen tunnistamista alkuvaiheen arvioissa on syytä kehittää, kuten selonteossa esitetään. Samalla on kuitenkin määriteltävä sosiaalitoimen (kotouttava sosiaalityö) rooli yksilön kotoutumissuunnitelman vapaa-ajan osuudessa, osallisuudessa ja ennen kaikkea perheiden kotoutumissuunnitelmissa. Laaja-alainen vastuu eri-ikäisten perheenjäsenten kotoutumisen yhteensovittamisesta on syytä olla viranomaisella, jolla on siihen parhaimmat edellytykset. Useassa kunnassa lakisäteinen maahanmuuttajan alkuarviointi on määritelty sosiaalitoimen tehtäväksi, ja mm. kotoutumislain mukainen alkuarviointi ja siihen liittyvät asiakirjat ovat olleet mukana valtakunnallisessa sosiaalipalveluiden kehittämistyössä koskien esim. asiakasasiakirjojen määrittelyä.

Jyväskylän kaupunki ei kannata kotoutumisajan lyhentämistä nykyisestä. Jyväskylän kaupungin kokemusten mukaan kotoutumisaika on hyvin yksilöllinen, ja suurimman osan maahanmuuttajista kotoutuminen ei ole mahdollista alle kolmessa vuodessa.

Selonteossa todetaan, että kansainvälistä suojelua saavat ovat tällä hetkellä kuntien ja kuntayhtymien kotoutumispalveluiden yleisin asiakasryhmä, ja että kunnalla olisi jatkossa myös vastuu pakolaisten vastaanoton järjestelyistä mukaan lukien asuminen ja alkuvaiheen asettautumiseen liittyvä tuki ja palvelut. Jyväskylän kaupunki pitää tärkeänä, että hyvinvointialueille siirtyvillä sote-palveluilla on jatkossakin valtakunnallisesti määritelty rooli pakolaistaustaisten

maahanmuuttajien alkuvaiheen asettautumispalveluissa. Vain näin turvataan se, että traumaattisen pakkomaahanmuuton mukana tuoma monialainen palvelutarve tulee jo varhaisessa vaiheessa huomioiduksi em. maahanmuuttajien palvelutarvetta arvioidessa.

Jyväskylän kaupunki kannattaa, että kotoutumisen johdantojaksojen korvaukset korvattaisi kunnille korvamerkittynä. Näin varmistetaan rahoituksen kohdentuminen sille tarkoitettuun toimintaan. Rahoituksen tulee kattaa kaikille maahanmuuttajaryhmille suunnatut johdantojaksot.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Jyväskylän kaupunki kannattaa, että myös työhön ja opiskelemaan muuttavien kotoutumisen vahvistaminen on liitetty osaksi kotoutumisen kokonaisuuden uudistamista. Myös osaajien puolisoiden ja perheiden huomioonottaminen tässä yhteydessä olisi kannatettavaa.

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Ei kommentoitavaa.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

Ei kommentoitavaa.

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Selonteossa pyritään selkiyttämään viranomaisvastuita kotoutumisen kokonaisuuteen liittyen. Myös kunnille siirretään vastuita. Selonteosta ei kuitenkaan saa selkeää kuvaa siitä, mitä vastuita kunnalle nykyisen kotoutumislain mukaisen koordinaatiovastuun ja uuden, selonteossa ehdotetun kotoutumisen johdantojakson järjestämisen lisäksi tosiasiasa ollaan siirtämässä.

Keskeisintä on viranomaisten toimivallan ja vastuiden tarkempi määrittely. Selonteossa jää epäselväksi kohderyhmät sekä se, minkä viranomaisen vastuulle mikäkin kohderyhmä kuuluu. Riskinä on, että kotoutumisen kenttä hajautuu entisestään.

Selonteossa tunnistetaan useita maahanmuuttajaryhmiä, joille ei ole ollut tarjolla riittävästi kotoutumista edistäviä palveluja, neuvontaa ja erityistukea (kuten työhön tai opiskelemaan Suomeen muuttavat, työvoiman ulkopuolella olevat esim. lapsiaan kotona hoitavat vanhemmat, puoliset sekä maahanmuuttajanaiset). Nämä kohderyhmät on nimettävä ohjelmatyössä ja lainsäädännössä tunnistettavasti kotoutumislain ja palveluiden kohderyhmiksi. Kohderyhmät vaativat erilaisia toimenpiteitä kotoutumisensa edistämiseksi, jolloin viranomaistaho, joka heidän kotoutumispalveluitaan järjestää, on myös tarkoituksenmukaista olla eri.

Vastaanottokeskuksissa toteutettavaa ohjausta ja neuvontaa sekä työtoimintaa on syytä kehittää ja johdonmukaistaa, mutta Jyväskylän kaupunki ei kannata "esikotouttava työ" -termin käyttöönottamista. Termin käyttöönotto hämärtää entisestään vastuuta kotoutumisesta, ja näyttäytyy turvapaikanhakijavaiheessa olevalle henkilölle katteettomana lupauksena kotoutumisen käynnistymisestä.

Jyväskylän kaupunki kannattaa esitystä maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman kielikoulutukseen sisältyvästä valtakunnallisesta kielitaitoa mittaavasta kokeesta, sen sijaan Jyväskylän kaupunki ei kannata turvapaikanhakijoille suunnattua suomalaisen yhteiskunnan tuntemusta mittaavaa koetta.

Jyväskylän kaupunki kiinnittää huomiota siihen, että Talent boost -ohjelma kohdentuu tiettyjen alojen ja korkeakoulutettujen maahanmuuttajien toimenpiteisiin. Kunnilla tulee olla selkeämpi tarttumapinta Talent boost -ohjelmaan osaajapulan ja työvoimapulan näkökulmasta. Kunnissa on työvoimapulaa esim. sote-alan ammattilaisista, joihin kohdentuvia toimenpiteitä tarvitaan. Talent boost -ohjelman asettautumispalveluiden ja kotoutumisen johdantojakson rajapintoja ja yhtymäkohtia tulee vahvistaa.

Jyväskylän kaupunki edellyttää, että selonteossa mainitut rahoitusmahdollisuudet kotoutumispalveluiden kehittämiseksi avataan haettavaksi kaikille kaupungeille ja kunnille riippumatta kunnan vieraskielisen väestön määrästä.

Korhonen Mirva
Jyväskylän kaupunki